

Andakter om rättvis handel

Rättvist

Irja Aro-Heinilä, Finska Missionssällskapet

Jag tänker på en rik judisk man, Sackeus, som arbetade med pengar. Denna kortväxta skatt- och tullindrivare var tvungen att klättra upp i ett träd så att han skulle kunna se Jesus för allt folket. Och se, Jesus såg honom, kallade honom vid hans namn och lovade att äta middag tillsammans med honom.

Sackeus, som blev starkt påverkad av Jesu besök, ville till sist ge hälften av sin förmögenhet till fattiga och betala fyrdubbelt igen åt dem han hade tagit för mycket av. Rättvist. Hela familjen blev kristen som följd av att Sackeus omvände sig.

Många fattiga fick en ny start i livet tack vare de gåvor Sackeus gav. De felbehandlade fick uppleva en fyrfaldig rättvisa.

Jag tänker på en av de första europeiska kristna som till sitt yrke var köpman. Lydia sålde purpurtyg i Filippi. Om hennes butik var rättvis kan man inte veta. Det man vet är att Lydia var mycket rik. Purpurtyg användes bara av kungligheter och andra högt uppsatta i samhället.

Apostlarna gick till samlingsplatsen vid floden i Filippi för att se om där fanns några människor de kunde berätta om Jesus för. Lydia, som fanns på plats, stannade för att lyssna vad männen hade att säga. Som följd av det blev Lydia och hela hennes familj döpta.

I Lydias hem började den första europeiska församlingen samlas. Det kan mycket väl vara Lydia som fungerade som ledare. Det var rättvist att hon öppnade dörrarna till sitt rika hem. Nu styrdes man inte längre av gamla traditionsmönster. Lydias fördomsfrihet förde med sig nya möjligheter; man delade med sig.

Jag tänker på en liten eldig afrikansk kvinna som kunde få det att blåsa om hon ville. När Josephine sopade gården med bestämda rörelser undgick det inte någon vem som bestämde.

En dag var Josephine arg på alla rika. Varför kunde ingen ge henne ett litet eget kapital så att hon kunde köpa ett par grisar för att trygga sina barns skolgång? Den dagen skulle hon ha kunnat sopa en stor gårdsplan i snabb takt, så upprörd var hon.

Josephine gav dagligen mat till sin sju personer stora familj och till flera gäster. Vårdinnan i den fattiga prästgården var tvungen att hitta mat till en stor hop av människor. Gäster fanns det gott om från morgon till kväll.

Josephine visste hur hon skulle komma igång. Allt var självklart för henne, också marknadsföringen och försäljningen. Hon skulle betala ett skäligt pris för grisarna, inte för mycket och inte heller för lite. Samma princip skulle sedan gälla då hon sålde de välgödda grisarna. Alla trodde att det skulle ske som hon hade sagt. Människorna kände Josephine.

Fick Josephine någonsin sina grisar? Lyckades hon med sin handel? Ja och ja, hon lyckades mycket väl. Hon lyckades ända tills grannarna drabbades av avundsjuka. Plötsligt tyckte de inte längre om de stinkande grisarna vid stadens prästgård.

Människorna älskade Josephine, men de skulle ha viljat förtjäna tillsammans. Alla hade nämligen ett stort behov av pengar.

Till rättvisa hör att man uppmärksammar andra.

Finska Missionssällskapets mångåriga påverkare, Seppo Kalliokoski, fick på självständighetsdagen år 2011 motta Förtjänstkorset av Finlands Lejons orden tack vare sitt mångåriga arbete för en rättvisare värld. Då utvecklingsarbetets servicecenter Keba firade sitt 25-års jubileum i Gamla studenthuset år 2010 tilldelades tre förespråkare för en bättre värld ett pris. Seppo Kalliokoski var då också en av dem.

Bara ett fåtal människor uppmärksammas och får medalj, men alla kan göra något. Seppo Kalliokoski utmanar dig att tillsammans med honom gå mellan hyllorna i butiken. Där frågar han dig om rättvisa har någon betydelse. Tänker du på banan- eller kaffeproducenten då du fattar dina beslut? Hur är det, tänker du på den långsamma plockningen av tebladen och den lilla lönen man får för det eller tänker du på en rättvis betalning till bomullsproducenterna? Märker du att du kan påverka en enskild människas liv genom dina val? Till exempel kan ett barn få en skoldräkt och på det sättet tillträde till skolan bara för att du väljer rättvisemärkta produkter.

Du kan vara Sackeus. Du kan vara Lydia. Du kan vara Josephine. Du kan göra som de och det är fantastiskt. Du kan ge mycket, du kan ge mat och vårda, du kan ta hand om din familj och dina barn, dina grannar och deras barn, din nästa och dina släktingar. Förutom det här kan du göra små vardagliga åtgärder för en rättvisare handel.

Individen väljer. Besluten påverkar hela världsenheten. Ju oftare man väljer rättvisemärkta produkter, desto oftare kan man uppleva välmående. Det behövs beslut och handling. Mellan hyllorna i butikerna inträffar världsvida angelägenheter, som också gäller dig.

Det krävs självförtroende för att ta beslut. Självförtroende kan utvecklas med enkla medel, till exempel genom att kvinnorna själva åtgärdar det som är viktigt för dem. I Majengo församling i Morogoro stift i den evangelisk-lutherska kyrkan i Tanzania startade kvinnorna en helt egen syklass.

Församlingen hade ett förråd som var i uselt skick. Där skulle det enligt kvinnorna ha varit fint att hålla olika kurser. Först skulle man nog behöva renovera men det fanns inga pengar, och männen hade inte tid. Saken blev ogjord.

När kvinnorna började tala om sin dröm igen sade jag att vi kan göra renoveringen själva. Det väckte blandade känslor. Jag berättade hur man gör murbruk, hur man rappar och hur man målar. Jag frågade vad de har gjort med händerna? Nästan samma rörelser och grepp som krävs när man sopar och borstar. Det är inte svårare än så.

Kvinnorna gjorde ett val. De beslöt sig för att börja med sådant som de tidigare aldrig hade gjort, än mindre tänkt sig att göra.

Man började. Gjorde tillsammans. Skratten klingade. Det förskräckliga skjulet uppgraderades till något fint på några dagar. Kvinnornas självbestämmanderätt stärktes åter.

Symaskiner lånades. Kurser startade: sömnad, ekonomi, söndagsskola, skriftskola, musikskola, kurs i engelska... purpurförsäljaren Lydia skulle nog ha glatt sig och bjudit på mat och Sackeus skulle ha gett pengar.

Hur då *skulle* ha glatt sig och *skulle* ha gett? De var ju på plats, och ja, där dansade också Josephine tillsammans med kvinnorna.

Läs om Lydia i Apg. 16:13-15, 40 och Sackeus i Luk. 19:1-10

Kristus vid bomullsfältets rand

Mikko Pyhtilä, Finska Missionssällskapet, Tanzania

(Matt. 25:35-36)

En lätt sandstorm vajar genom ett torrt bomullsfält. Jag ser fältet och lekande barn genom fönstret till den halvfärdiga tegelkyrkan. Kyrkan är överfull av folk. Alla ryms inte in, en del lyssnar på utsidan. Gudstjänsten är mycket lång, men ändå inte sövande. Det känns bra att vara här. Vi är mitt ute bland bomullsfälten på landsbygden i norra Tanzania, långt ifrån städerna. Varenda en som sitter i kyrkan är bomullsodlare. Jag ser på människornas kläder. Alla har klätt upp sig. I en flickas prinsessklänning fattas en bit tyg på magen. En ung mans skjorta är full av hål. En äldre kvinnas kläder är trasiga på ett flertal ställen. En del av de lekande barnen har bara på sig en nött skjorta. Inget annat.

Historien bakom nästan varje klädesplagg i kyrkan är likadan. Först brukade dessa människor och tusentals andra, i liknande situation, jorden och sådde frön. De vårdade grödan och bad om regn. Bomullen växte och bland dem också matväxter. Till slut var bomullen mogen. Den samlades ihop för hand och fördes till lagren. Skörden såldes och bomullen åkte på sin egen jordenruntresa. Den fördes dit garn görs. Dit var det färgas. Dit var det vävs, klipps och sys. Det fördes till sist till Finland och såldes. Kanske lite för billigt. Då nya kläder kom sattes de gamla i återvinningslådor och fördes delvis tillbaka till bomullens ursprungsland. Slutligen återvände kanske en del av den bomull som odlades i byn i form av använda kläder. Först då hade bomullsodlaren råd att köpa bomullskläder åt sig själv eller någon i familjen. Aldrig som nytt. Vem kan föra lite rättvisa till dessa fält och byar?

Människor reser sig för att föra kollekten till korgen framme i kyrkan. De samlar pengar för att bygga sin kyrka. Viljan att bygga en egen kyrka har varit stor, vilket märks på folkets iver trots att det finns många andra behov i byn. Alla ger vad de kan. En ger en handfull nötter. En annan ger ett ägg. En kvinna lägger ner en tändsticka i kollekten. Några fåtal har pengar. Årslönen har räckt en månad eller två. Många odlare kan inte köpa tillräckligt med säd för att få tillräckligt med inkomster. Gåvorna i kollektkorgen är som "änkans offerpeng". Vad borde jag då, som finländare, lägga i kollekten för att det skulle vara i samma proportion. Hur kan man få ens lite mer rättvisa till dessa byar?

När jag sitter här kommer jag att tänka på många bibelställen, till exempel det stället där Lasarus ber om att få äta smulorna som föll från den rike mannens bord. Eller där Kristus säger: "Jag var naken och ni klädde mig".

En kristen människa är kallad till rättvisa, till att utjämna. Att arbeta för en rättvisare värld. Det enda Gud vill ha av oss är tro. Alla våra gärningar borde riktas till platser där någon människa behöver hjälp.

Kristus bor inte i kyrkor eller församlingshem. Kristus går med. Kristus är nära. Kristus som medvandrare. Kristus i syd och i nord, här och vid världens ände. Kristus i historien och i framtiden. Kristus idag. Kristus vid morgonens sysslor, under dagens brådska och nattens vila. Kristus är närvarande. Kristus vid bomullsfältets rand. Kristus vid närbutikens frukthyllor, mellan klädhyllorna och på kaffeavdelningen. Samme Kristus som säger: "Allt vad ni har gjort för en av dessa bröder och systrar det har ni gjort mot mig."

Kedjor av händer

Mikko Pyhtilä, Tanzania

Vid dörren i närbutiken börjar ett utbrett världstorg.

Världens alla hörn är representerade på hyllorna i denna butik.

Det ser ut som om hela skapelsen har stretat för att fylla butikens hyllor.

Då jag tar en produkt i min hand, ansluts jag till en kedja av otaliga osynliga händer.

Denna konserverburk för mig till många jordstycken över hela jorden, där jordbrukarna sköter sina åkrar. Den för mig till gruvan där gruvarbetarna jobbar för att bryta malm, som behövs för att göra konserverburkar. Den för mig till många olika fabriker där råmaterialet behandlas och den färdiga produkten slutligen packas i denna burk. Ett led av chaufförer, säljare och köpare behövs på vägen. Genom en förpackning eller burk, färsk eller inlagd frukt, klädesplagg eller varor - genom allt detta kommer jag i beröring med otaliga människors händer.

Jag kommer också i kontakt med Guds skapelse, varifrån allt kommer.

Åt mig har getts stor makt. Jag får i den här butiken vara med och bestämma hurudan lön som betalas åt människorna, genom vars händer och arbete jag har fått det som jag vill ha och behöver i mitt liv.

Mina köp visar på den riktning i vilken den här världen är på väg.

Hurudan lön är jag redo att betala åt dessa otaliga människor som har arbetat för mitt välbefinnande?

Köper jag så mycket som möjligt så billigt som möjligt?

Försöker jag söka efter vad jag verkligen behöver?

För jag rättvisa till den här världen?

Vad skulle Jesus göra i denna butik?

Vad skulle Han köpa här?

Till vilket pris?

Sade han: "arbetaren är värd sin lön"?

Lärde han oss att sträva efter det som är verkligt nödvändigt och älska vår nästa som oss själva?

Om jag ser närmare på den här kedjan av händer härifrån ända till randen av fälten ser jag olika slags händer. Fattiga och rika. Hårda av och vana vid tungt arbete.

Som kristna människor är vi kallade att lägga märke till de tusentals människors händer, som vi berör vid världstorgen mellan hyllorna i våra närbutiker.
